

LUNDS UNIVERSITET

Sociologiska institutionen

De potentiella möjligheterna

*en kvalitativ studie om sju idrottsföreningars
uppfattning om det egna handlingsutrymmet*

Linus Fast

Kandidatuppsats: SOCK01, 15hp

Vårterminen 2012

Handledare: Eva Fasth

Sammanfattning

Författare: Linus Fast

Titel: De potentiella möjligheterna – en kvalitativ studie om sju idrottsföreningars uppfattning om det egna handlingsutrymmet

Kandidatuppsats: SOCK01 15hp

Handledare: Eva Fasth, Sociologiska institutionen, Vårterminen 2012

I takt med att den svenska välfärdsstatens utformning och handlande förändras infinner sig en ny situation för ideella idrottsföreningar vilka är starkt beroende av de bidrag som utges från stat och kommun. Syftet med denna uppsats är att undersöka hur sju idrottsföreningar upplever sina möjligheter att utveckla och förändra sin organisation. Genom kvalitativa intervjuer eftersöks en närmare förståelse av idrottsföreningarnas situation. I intervjuerna ställs frågor till informanterna om vilka komponenter som utgör störst påverkan på en förenings möjligheter att förändras. Komponenterna ses teoretiskt som olika definierade maktresurser vilka genom att förhålla sig till varandra ökar eller minskar föreningarnas handlingsutrymme.

De maktresurser som kan identifieras är, medlemmarna, förmågan att driva projekt, förmågan att använda gamla och nya sätt för att skaffa ekonomiskt kapital. Ekonomin är kopplat till den förmågan som finns internt inom organisationen att lyckas marknadsföra föreningen som attraktiv. Något som även påverkas av föreningens upptagningsområde för sina medlemmar och socioekonomisk kapacitet hos dem.

Den slutsats som går att dra är att störst kraft bör läggas på att kommunicera med föreningens medlemmar. Det kunde uttydas ett behov av att ännu mer tydliggöra vad det betyder att tillhöra den egna föreningen. Vissa informanter efterfrågades stöd och mer kunskap inom detta område. När kommunikationen är eftersatt hindras i olika grad andra delar av verksamheten från att utvecklas och en förenings handlingsutrymme minskar.

Nyckelord: Handlingsutrymme, maktresurser, ideell förening, organisation

Abstract

Author: Linus Fast

Title: Those potential possibilities – a qualitative study of seven sports clubs perception of one scope to action

Bachelor thesis: SOCK01 15 ETC

Supervisor: Eva Fasth, Department of Sociology,
Spring semester 2012

The welfare state in Sweden is changing in its formation due to a lesser capacity to uphold its obligations towards the public, mainly caused by a taxing financial situation. The smaller associations known in Sweden as *ideella föreningar* (non-profit organisation) have a tradition to live closely by the funding provided by the state and the municipal offices. The main purpose of this minor thesis is to get a deeper understanding of the overall situation faced by these non-profit organisations in the sport sector. How do they pursue in their organisation and what is their own perception of their scope to action.

Through the use of W. Korpi's theory of power resources and additional organizational theory this work wants to identify which components is perceived as the main power resources needed to be able to change in the right direction. This is done through qualitative interviews with seven representatives from seven sports clubs who are all in a leading positions.

After reviewing and analysing the empirical material the power resources that clearly sticks out are the members of the club, the capacity to start or to take part in different kinds of projects and the capacity to find new innovative ways and use established network of the organisations to find economic capital. The economy is an integral part also when it comes to expanding the organisational office that supports the non-profit activity on a daily basis. The socioeconomic status of the members also seems to influence the organisations markets value and capacity to act in sponsor-engagements.

The conclusion is that the scope of action would enhance if the organisation develops an even better communication with its members. The aim would be to strengthen the sense of belonging by the members, a core component to be able to work on other parts of the organisation.

Keyword: Scope to action, power resources, non-profit organisation, organisation

Tack!

Jag vill tacka alla som gjort det här examensarbetet möjligt och som stöttat mig under processen. Inledningsvis vill jag ge ett stort tack till de informanter som ställt upp och delat med sig av sina kunskaper och erfarenheter. Min handledare på Eva Fasth, med vilket jag tidigt kände mig trygg. En trygghet som skapat en ro i arbetet och gjort det hela genomförbart. Vidare vill jag rikta ett speciellt tack till Nils-Ola Nilsson, utvecklingschef på Skåneidrotten som varit en viktig del och bidragit med sina kontakter och kunskap.

Att färdigställa mitt examensarbete i sociologi har länge varit något jag sett fram emot. Därför vill jag rikta ett tack till de som varit med på den långa resan. Stort tack till min familj, släkt och vänner. Här vill jag föra fram ett extra stort tack till min sambo Klara Berg. Tack för det stora stödet, inspirationen och det alltid lika närvarande utbytet av intellektuella tankar.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	1
BAKGRUND	1
<i>Skåneidrotten</i>	4
<i>Projektet Idrottens Unga & Jobb</i>	5
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	5
DISPOSITION	6
AVGRÄNSNING OCH TERMINOLOGI	6
<i>Avgränsning</i>	6
<i>Terminologi</i>	7
TEORETISKT RAMVERK	8
ETT ORGANISATIONSTEORETISKT PERSPEKTIV	8
HANDLINGSUTRYMME	9
METOD	11
KVALITATIV FORSKNING	11
FOKUSGRUPPERNA SOM FÖRSVANN.....	12
INTERVJUER OCH INTERVJUGUIDE	13
<i>Urval av idrottsföreningar</i>	14
<i>Etiska överväganden</i>	14
<i>Empirins kvalité</i>	15
<i>Hinder och avvägning vid insamling av empiri</i>	16
MIN FÖRFÖRSTÅELSE	16
FÖRKLARING AV ANALYSMETOD	16
RESULTAT OCH ANALYS	17
MEDLEMMARNA OCH LEDARDJUNGELN	17
PROJEKTPARADOXEN	21
EKONOMI OCH ATT VARA DEL AV EN MARKNAD.....	23
DET SOCIALA DRIVET	26
<i>Skåneidrotten och Idrottens Unga & Jobb – en redogörelse</i>	27

DEN SAMMANSATTA KOMPLEXITETEN	29
AVSLUTANDE REFLEKTION.....	30
LITTERATURLISTA.....	31
BÖCKER & ARTIKLAR.....	31
OFFENTLIGT TRYCK, RAPPORTER OCH UTREDNINGAR.....	33
INTERNETKÄLLOR.....	33
BILAGOR	35
1 – INTERVJUGUIDE	35
2 – KATTEN PÅ RÅTTAN RAMSAN.....	39

INLEDNING

Det här examensarbetet grundar sig på en längre tids intresse för dagens debatt om välfärdsstaten förändring i Sverige vilket föranletts av ett länge odlat intresse för organisationsteori. Det är en nyfikenhet på hur organisationer används som forum för att påverka samhället och på senare tid mer specifikt de organisationer som verkar inom det civila samhället och den ideella sektorn.

I debatten om hur staten ska hantera medborgarnas krav och de behov som finns i samhället har statens intresse för det civila samhället, idéburna organisationer och den ideella sektorn ökat. När nya övergripande policys för förändring arbetas fram är det viktigt att behoven hos de som ska genomföra det faktiska arbetet lyfts fram. Därför intresserar sig denna studie för att med ett visst underifrån perspektiv försöka förstå de behov som uttrycks hos ett antal idrottsföreningar vilka verkar inom den ideella sektorn. Genom kvalitativa intervjuer med informanter från ett antal idrottsföreningar söker jag svar på vilka maktresurser som antas påverka föreningarnas handlingsutrymme.

BAKGRUND

Den begreppsdiskussion som finns angående det *civila samhället* är mycket omfattande vilket inte minst visas i den genomgång av ämnesområdet som Jean Cohen, professor i politisk teori och Andrew Arato, professor i sociologi gör i sin bok *Det civila samhället och den Politiska teorin (1995)*. De utgår i boken ifrån ett antal historiskt framträdande politiska tänkares syn på det civila samhällets. Områden som behandlat är bland annat oberoende och självstyre i förhållande till staten, statens funktion vid en fortsatt utvidgning av det civila samhället och en definitionsdiskussion om civila samhällets. Mycket förenklat kan det civila samhället ses som ”olika former av självständiga grupper (associationer, institutioner, kollektiv, intresserepresentationer) liksom till former av oberoende allmän opinion och offentlig kommunikation” (ibid: 1995, s. 47). När individer utefter egen vilja och under tänkta demokratiska former går samman kring olika frågor uppstår en mängd olika ideella och idéburna organisationer vilka tillsammans bland annat bildar den *ideella sektorn*. Många av dessa organisationer har haft rena fritidsaktiviteter som främsta intresse. Andra har mer uttalat verkat i motvikt mot exempelvis staten eller näringslivet med syfte att fylla behov (och vilja

att driva politisk förändring) hos någon självidentifierad grupp (ibid: 1995, ss. 47f, 60f, 465, 470). Lars Trädgårdh, professor i historia skriver om civila samhällets organisationer i en svensk kontext, ”/.../ in Sweden and the other Nordic countries membership-based organizations with an internal democratic structure and often a more or less explicit political purpose have been dominant.” (Ibid: s. 232) men att dessa organisationer många gånger arbetat tillsammans med staten, exempelvis inom arbetarrörelsen (Trädgårdh 2010, ss. 229-231, 236). Den Svenska regeringens använder också begreppet i likhet med den ovan nämnda diskussionen i *propositionen 2009/10:55 – En politik för civila samhället* (ss. 24f, 28f). Det kan också tilläggas att civila samhället på senare tid även har kommit att omfamna det som i Sverige länge benämnts som *folkrörelser*, där idrottsrörelsen ofta sägs vara en del (ibid: 28-31). Från den Svenska regeringen och staten framförs intresset för det civila samhället dels genom 2008 års beslut om den så kallade nationella *Överenskommelsen*¹ mellan regeringen, statens kommuner och landsting och representanter för idéburna organisationer inom det sociala området. Denna överenskommelse syftar till att ”stärka [förutsättningarna för] de idéburna organisationernas² självständiga och oberoende roll som röstbärare och opinionsbildare” genom att försöka klargöra parternas roller (Dnr IJ 2008/2110/ UF 2009, ss. 5, 9, 13). I prop. 2009/10:55 kommuniceras ytterligare statens syn på det civila samhällets roll som en fortsatt viktig samarbetspart i Sveriges utveckling inom områden som demokrati, folkhälsa och andra sociala områden (ss. 42f). Mairon Johansson, verksam vid Linnéuniversitetet och institutionen för socialt arbete har i sin avhandling *I dialogens namn: idén om en överenskommelse mellan regeringen och ideella organisationer* (2011) följt arbete med överenskommelsen och lyfter fram något av den kritik som framförts under framtagningsprocessen. Kritiken riktas sammanfattningsvis mot att lösningen på välfärdsstatens brist på resurser inom bland annat området social omsorg gör att staten vill föra över ansvaret på civila samhället. Detta genom en expansion av det som kallas för den sociala ekonomin. Det är något som i Sverige historiskt sett gått i totalt motsatt riktning då staten genom att utveckla landets välfärdsinstitutioner anammat detta ansvar. Med den sociala ekonomin förespråkas exempelvis att större (marknads) möjligheter ska skapas för ideella organisationer. Då kan de genom en mångfald av olika egna företag eller hybrida

¹ Den nationella överenskommelsen vill också främja framtagande av lokala överenskommelser. I Skåne har en sådan tagits fram mellan Region Skåne (Landstinget) och Nätverket Social Ekonomi Skåne, de idéburna organisationers paraplyorganisation.

² Till Idéburna organisationer inkluderas även vinstutdelande aktörer så som kooperativ. Ideell organisation är aktör inom civila samhället utan vinstutdelning (definition som används i Överenskommelsens).

sammanslutningar med offentlig verksamhet anta större sociala uppdrag genom offentlig upphandling. Just marknadsaspektens påverkan på kvalitet, säkerhet och demokrati inom social omsorg³ är en central del i kritiken (Johansson, 2011 ss. 166-170, 172, 177, 189, Monzon & Chaves 2008, ss. 553, 556, Cooley 2006, ss. 157-159). Debatten påminner om den klassiska diskussionen mellan liberala kommunitarister och de som förespråkar en utbredd välfärdsstat. Kommunitaristerna förespråkar att lokala ekonomiska och sociala sammanslutningar ”nära individen” bäst kan se till att möta, främja och inspirera individens behov där staten inflytande helst minimeras. Den ”andra sidan” förespråkar istället statens inverkan på individen genom en expansion av välfärdsstaten. Här ses staten som en garant för en stabilare och mer jämlik fördelning av resurser vilket minskar sociala motsättningar. Civila samhällets och dess organisationers utbredning stöttas med ekonomiskt stöd och individen inspireras att ta en aktiv del när sociala rättigheter och trygghet är försäkrade genom staten (Cohen & Aratos 1995, ss. 26-29, Trädgårdh 2010, ss. 234f, Lundström & Wijkström 1995, ss. 22f). Idag drivs debatten genom en ökad mängd nättidskrifter som till exempel Dagens Valfärd, tankesmedjor liksom Sektor 3 och de inriktade forskningsprogram vid Ersta Sköndals Högskola och handelshögskolan i Stockholm. Erik Amnå, professor i statskunskap påpekar i antologin *Civilsamhället – Några forskningsfrågor* (2009, ss. 16f) att civila samhället åter hamnat i nytt fokus när det politiska läget förändrats i Sverige, liksom efter valet 2006 då de så kallade allianspartierna hamnade i regeringsställning.

För att placera in studiens idrottsföreningar och den svenska idrottsrörelsen roll i samhället används det som Johan R. Norberg, docent i idrottsvetenskap skriver i sin avhandling *Idrottens väg till folkhemmet – studier i statlig idrottpolitik 1913-1970*. Han redogör för hur relationerna mellan staten, privat sektor och civila samhället kan förstås genom ”tre sociala dimensioner: offentlig kontra privat, profit kontra non-profit och formell kontra informell” (2004, ss. 27f). Idrottsföreningar och den svenska idrottsrörelsen placeras där inom den *ideella sektorn*. Den sektorn karaktäriseras av sina formellt organiserade sammanslutningar (föreningar etc.) av individens privata (ej offentliga/staten) intressen. De bedriver sedan en non-profit verksamhet, ofta med syfte att främja allmänna värden genom exempelvis utövandet av sport. Ideella sektorn särskiljer sig från den civila sektor som anses vara en informell arena för individens egna privata angelägenheter och sociala relationer så som

³ Det är inte bara inom social omsorg som regeringen öppnat upp för liknande dialog diskussioner även inom integration och kulturområdet (Johansson 2011, 201-203).

familjelivet. Att betänka är att Norbergs beskrivning endast finns teoretisk och att det är öppna skott mellan de olika dimensionerna. Han skriver själv att det visar sig direkt när exempelvis ideella idrottsföreningar också har elitlag som drar in större ekonomiska summor och drivs mer marknadsmässigt. Den ideella sektorn och idrottsföreningar kan således även förstås som en arena där de andra sociala dimensionerna sammanfaller och måste hanteras utifrån andra premisser då ideella viljor möter formella krav till skillnad mot hur de hanterats i de andra enskilda sektorerna (Norberg 2004, ss. 27-29, 37, Lundström & Wijkström 1995, ss. 5f, 9f, Riksidrottsförbundet 2004, ss. 4f). Norberg lägger genomgående i sin avhandling stor vikt vid den historiska utvecklingen och utformningen av statligt bidrag till föreningar. Utformningen har en tendens att följa svensk folkhems- och välfärdspolitik där en tätare kontakt också har skapat ett ömsesidigt beroende (Norberg 2004, ss. 443f). När minskade resurser frigörs från välfärdsstaten ställs således idrottsföreningar inför utmaningen att införskaffa nya ekonomiska resurser.

Skåneidrotten som är den regionala paraplyorganisationen för idrottsföreningar i Skåne har gjort en ansats till att arbeta med föreningslivets ekonomiska frågor och samtidigt ta ett aktivt samhällsansvar. De har inom ramen för deras mer långsiktiga strategi *Ung SportKraft* startat ett projekt, *Idrottens unga & jobb* tillsammans med Region Skåne och Arbetsförmedlingen men även fler samverkanspartens. Tanken med projektet är att personer som är arbetslösa kan dra nytta av att få komma i kontakt med föreningslivet medlemmar och gemenskap. Föreningslivet kan därigenom komma i kontakt med potentiella nya medlemmar samt att Skåneidrotten ser en potentiellt god framtid inom en expanderande sportsektor. Sportsektorn kan förstås synonymt med ”sportens ekonomiska marknad” och beräknas omfatta 2 % av Sveriges BNP (60 miljarder Skr) inom vilket det anses finnas utrymme för utveckling och på det sättet skapa exempelvis praktik- och arbetstillfällen. I Skåne är omsättningen åtta miljarder Skr (Svenska ESF Rådet 2012-02-27, IEC 2010-03-09).

SKÅNEIDROTTE

Skåneidrotten är Riksidrottsförbundets och SISU Idrottsutbildarnas regionala företrädare i Skåne. Huvuduppdrag består av att företräda och stödja idrottsrörelsen och idrottsföreningar i Skåne. Detta sker bland annat genom att SISU som är deras utbildningsorgan tillhandahåller utbildningar och sprider kunskap (Skåneidrotten.se 2012-04-29).

PROJEKTET IDROTTENS UNGA & JOBB

Ung SportKraft syftar till att stärka ungas inträde på arbetsmarknaden genom samverkan med företag inom sportsektor och idrottsföreningar. Här är tanken att genom att fånga in idrottsföreningars behov ska en matchning kunna ske med personer inskrivna på Arbetsförmedlingen. Deltagarna får gå en utbildning genom Skåneidrotten och SISU om föreningslivet, där deltagarna ska ges en bild av vilka olika möjligheter, förväntningar, krav och behov som finns. Förhoppningen är att 1000 personer inom målgruppen 16-29 år ska finna arbetstillfällen eller praktikplatser genom eller inom föreningslivet i Skåne (Svenska ESF Rådet 2012-02-27).

SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING

Med utgångspunkt i den lägesbeskrivning som gavs ovan är syftet med denna uppsats att söka förståelse för hur sju idrottsföreningar inom en kommun i Skåne ser på sina möjligheter att driva den egna föreningsutvecklingen i den riktning de själva vill. Med hjälp av det teoretiska begreppet *handlingsutrymme* kommer arbetet att riktas mot idrottsföreningarnas egen uppfattning om de behov som anses vara viktiga att tillgodose vid en sådan eventuell utveckling. En sådan förståelse kan fungera som en viktig del när ett eventuellt stöd till idrottsföreningarna ska utformas⁴. Behoven och handlingsutrymmet relateras sedan till hur idrottsföreningar resonerar kring att delta i sociala projekt. För att undersöka detta utgår jag från en huvudfrågeställning som lyder:

Hur uppfattar och förstår idrottsföreningar i Skåne att den egna föreningsutvecklingen kan främjas och påverkas?

För att ringa in analysområden används också tre riktade underfrågeställningar som ställs till den insamlade empirin:

1. *Hur uppfattar idrottsförening(ar) sina eventuella möjligheter att förändras organisatoriskt, internt och externt?*

⁴ En mindre sammanfattande rapport med slutsatser och synpunkter från denna studie kommer också att överlämnas till Skåneidrotten. Den lämnas inte till Lunds Universitet för genomsyn.

Internt - hänvisar till idrottsföreningens egen organisation, dess struktur och behov

Externt - hänvisat till idrottsföreningens uppfattning om hur kontextuella faktorer påverkar, exempelvis andra intressenter i Malmö och Sverige.

2. *Hur motiverar idrottsförening(ar) en eventuell förändring av den egna föreningens organisationspraktiker?*
3. *Hur uppfattar idrottsförening(ar) Skåneidrottens roll i en förändringsprocess?*

DISPOSITION

I uppsatsen ges först en inledning med tillhörande bakgrund om området, syfte och frågeställning. Sedan följer några korta avsnitt där studien placeras in i sociologisk forskningstradition samt ett kapitel där teoretiskt ramverk förklaras. Vidare redogörs i metodkapitlet för studiens metodologiska avvägningar för att därefter låta läsaren övergå till analyskapitlet. Där presenteras empiriska fynd i tematisk ordning med en avslutande konklusion samt ett avslutande reflektionskapitel. I reflektionen delges avslutande tankar om studien som helhet, egna erfarenheter och förslag på inriktning när det gäller framtida studier inom området.

AVGRÄNSNING OCH TERMINOLOGI

Att avgränsa och förklara omfånget i en studie hjälper läsaren att bättre skapa sig en egen bild av det material som presenteras. För att även försöka skapa en läsvänlig text ges här en redogörelse av de termer som kommer att användas här efter och hur de ska förstås i texten.

AVGRÄNSNING

I studien har sju stycken idrottsföreningar deltagit, vilka alla verkar inom samma kommun. Det var ett beslut som gjordes för att öka möjligheterna att hinna etablera en kontakt och genomföra en intervju. En annan anledning till att alla idrottsföreningar verkade inom samma kommun var att eventuella skillnaderna mellan kommunala regelverk inte skulle dominera i svaren. Alla de informanter som intervjuats sitter i någon form av ledande eller styrande position i sin idrottsförening. Ett val som motiveras med att det är de som har ett (officiellt) mandat att driva en förändringsprocess. De kan även anses genom sin position ha en stor vetskap om den egna föreningens övergripande planer, organisering, och de val som gjordes eller som kommer att göras. Att söka informanter på lägre organisatorisk nivå var därför

mindre angeläget i förhållande till syfte och frågeställning. Det ska dock påpekas att det naturligtvis kan finnas internt kritik i idrottsföreningarna emot den information som informanterna delger, en mindre diskussion om detta förs i metodkapitlet.

Tanken med studien är inte att utförligt diskutera den samhällsliga debatten om *civila samhället* då den är väldigt bred. Den bild och debatt som beskrevs i bakgrundskapitlet ska snarare ses som ett sätt med vilket läsaren kan placera in föreningarnas påståenden i en samhällskontext.

TERMINOLOGI

När termen ”idrottsförening” används i olika former syftar det endast på de sju idrottsföreningar som ingår i studien. De kan också omnämnas som bara förening eller föreningar.

Ordet eller termen *organisation* kommer i texten att används med en dubbel betydelse. Det kommer att framgå i texten om det är i betydelsen *den interna organiseringen* som ett sätt att beskriva den struktur som finns för praktiska göromål. Den andra betydelsen som menas är en *förening som en organisation* vilket då ska förstås i allmän benämning som att ett antal individer slutit sig samman för att utföra någonting de inte kan eller vill utföra ensamma. Anledningen för detta är att utgångspunkten för arbetet är sociologisk organisationsteori där termen föreningen om den används rakt av i vissa fall inte ramar in det som ska bli sagt då *en förening* snarare är en av flera organisationsformer (Ahrne 1999, ss. 6f, Ahrne 1991, ss. 45).

Alla idrottsföreningarna i denna studie ser sig själva som ideella föreningar vilket betyder att de är medlemsbaserade organisationer. I Sverige var år 2000, 31 procent av alla registrerade föreningar en idrottsförening vilket gör idrottsrörelse till den största organiserade verksamheten undgått fackföreningar. I en ideell förening driver medlemmarna kollektivt frågor efter intresse utifrån en demokratisk röstbaserad ordning (en röst per individ) för representation i val till och i omröstning angående olika frågor styrelsen. Beroende på storlek har de ibland ett mindre antal personer anställda arbetande på ett så kallat kansli. Anställda i en ideell förening arbetar oftast med att utföra och stötta styrelsens beslut samt att ansvara för den dagliga verksamheten genom att stötta de ideellt aktiva (Lundström & Wijkström 1995, ss. 5-8, 10, Skatteverket 2012)

Idrottsförening används därmed i olika form som den övergripande termen för de organisationer deltagare representerar med syfte att bedriva främst idrottsverksamhet men även andra verksamheter.

TEORETISKT RAMVERK

Teoretiska begrepp ska verka som hjälpmedel med vilket den insamlade empirin kan göras mer förståelig än om den hade presenterats i sin obearbetade form. Empirin är till viss del redan bearbetad och representerar endast redan utvalda delar av den värld varifrån den samlats in (Lundin 2008, ss. 86f, 89).

I denna studie används begreppet handlingsutrymme vilket innefattar ett laborerande med olika maktresurser vilka beskrivs i avsnittet *handlingsutrymme*. Avsnittet kommer att beskriva hur begrepp definieras och där igenom görs tillgängliga för att användas i analysen. För att ytterligare förankra användandet av handlingsutrymme ges också ett inledande avsnitt som visar inom vilket teoretiskt perspektiv begreppet befinner sig.

ETT ORGANISATIONSTEORETISKT PERSPEKTIV

”Det är inte bara vad människor sysslar med som är viktigt utan hur man sysslar med det. Organisationer skapar både förändring och kontinuitet. Det är genom organisationer som individuellt mänskligt handlande omvandlas till samhälle.”
(Ahrne 1991, ss. 45)

Syftet med citatet är att rikta in fokus mot det perspektiv på organisationsteori med vilket detta examensarbete skrivs. Göran Ahrne, svensk sociolog, påpekar hur organisationer och med vilka motiv och resurser en förändrad organiseringsprocess tar plats borde vara det primära forskningsområdet när det gäller analyser av samhället (ibid: ss. 45f, 54). För individen medför organisering och att vara en del av en organisation i någon grad ett avkall på sin egen autonomi. Individen måste sätta sin egen vilja i relation till både organisationens fastställda mål och andra individer i organisationen. En organisation kan i sin tur erbjuda tillgång till aktiviteter och möjligheter som individen inte kan skapa själv, till exempel som en del av ett fotboll eller arbetslag (Ahrne 1993, ss. 59f). Förhållandet präglas enligt Ahrne av

fyra olika aspekter ”tillhörighet, resurser, kontroll och utbytbarhet” (ibid: s. 60). Med *tillhörighet* menas på det sätt som individen blir accepterad och igenkänd som fullvärdig medlem av en organisation. Fokus faller då på de praktiker som ska skapa tillhörigheten. *Resurser* beskrivs ”som det som motiverar människor att vara med i organisationer” (ibid: s. 61) och *kontroll*, på vilket sätt som samarbete i organisationen förmedlas och upprätthålls så att alla känner fortsatt motivation att verka för och inom organisationen. *Utbytbarheten*, ser Ahrne som den praktiska organisering som gör att organisationen lever vidare och minskar sin sårbarhet när enskilda individer lämnar (ibid: s. 61f). Tillhörighet kan ses som det centrala till vilket de andra aspekterna mer syftar till att underbygga.

HANDLINGSUTRYMME

Walter Korpi, svensk sociolog kritiserar i artikel *Handling, resurser och makt: om kausala och finala förklaringsmodeller i maktanalys* (1985, s. 60f) tidigare forskning om makt som alltför fokuserade på uttryck och användning av makt. Genom att mer rikta in sig på fasen ”innan” själva utövande menar Korpi att makt också bör synas igenom de maktresurser med vilket utövandet gör sig möjligt, ”/.../ maktresurser som egenskaper eller attribut (förmågor eller medel) hos en aktör (individ eller kollektiv) /.../” (ibid: s. 65). Dessa maktresurser visar sig i de relationer som finns mellan i detta fall de föreningar som intervjuats och de andra organisationer och individer som berör verksamheten. Inom sociologisk forskning är den relationella aspekten av makt central där det framhävs att makt inte kan innehas av *en enskild* aktör (läs här, förening eller organisation) eller *en enskild* individ (Korpi 1985, s. 65f, Alvesson 2003, ss. 47f). En eller flera maktresursers relevans för en viss handling påverkas av den uppfattning samt beroendet av dessa maktresurser som finns ibland alla inblandade aktörer (Korpi 1985, s. 67). Detta var även min initiala ingång till denna studie.

Korpi teori om maktresurser innehåller olika typer av maktresurser med tillhörande principer och egenskaper. *Figur 1* är en överskådlig bild över dessa vilka förklaras i texten nedan.

	<i>Maktresurs som Förmåga eller Medel</i>			
Kostnader för.. (resurser)	Mobilisering	Användning		Maktresurser som Fysiskt kapital eller Mänskligt kapital
Typer av resurser	Tvångsmässiga	Betalnings	Normativa	
Aspekter av resurser	Knapphet Lagrings potential	Centralitet Koncentrations potential	Likviditet	

figur 1, W. Korpi maktresursteri, eget konstruerad översikt

Korpi nämner att det finns vissa *kostnader* för maktresurser, för vilket han delar upp två delar som belyser med vilken kontroll maktresurser kan användas. En kostnad för *mobilisering*, med vilket menas hur svårt eller lång tid det tar att ansamla de resurser som behövs. Den andra är *användnings* kostnad, vilket hänvisar till den specifika resursens värde för de som dels ska använda den och de som den används emot. Den kontroll som går att utöva över olika maktresurser påverkas även av till vilken av de kategorier som står i ytter rad- och kolumnområdena (*Förmåga eller Medel* och *Fysiskt eller Mänskligt kapital*).

På nästa rad i figuren infinner sig olika typer av resurser. Resurser kan mer eller mindre verka som *tvångsmässiga* i sin form. Här utgår dock Korpi dels utifrån en kontext som består av en konfliktrelation mellan exempelvis stater eller företag. I förhållande till det ideella föreningslivet som diskuteras i detta arbete ter sig inte de exempel om hot och fysiskt våld som nödvändigtvis relevanta (ibid: 65). De tvingande resurserna bör i stället ses som de lagar och regler som påverkar föreningar, vilka oftast ligger utanför själva föreningens beslutande rätt men som det finns chans att påverka genom möjligheter till lobbying. *Betalningsresurser*, beskrivs som materiella resurser som kan ges ut i betalning eller bestraffning. *Normativa resurser* där Korpi ser ”/.../ fördelning eller manipulation av symboliska belöningar och försaker /.../” (ibid: 66). Här kan exempelvis en belöning bestå utav en tillåtelse till inträde i sociala gemenskaper och sammanhang.

Avslutningsvis beskriver Korpi olika aspekter av dessa maktresursers förekomst. *Knapphet* syftar till i vilket storlek eller omfång en resurs görs tillgänglig för en aktör. Med *centralitet*, menas hur viktigt resursen är för att utföra den dagliga verksamheten, vilket i min mening också får anses vara centralt även i en förändringsprocess. För att förtydliga hade kanske ord som närhet (till verksamhet) eller relevans (för den valda verksamheten) beskrivit denna typ bättre. Centralitet kan tyckas vara en aning statiskt och pekar på att det finns en resurs som är mest central. *Lagringspotential* och *koncentrationspotential* är de delar som pekar på dels resursens tillgänglighet över tid samt resursens förmåga att vara koncentrerad eller kunna spridas till flera antalet aktörer. När det gäller dessa två begrepp i förhållande till studiens föreningar är det viktigt att läsare bär med sig att med en aktör menas både individ och organisation men där aktör inte förekommer särskilt ofta i resten av arbetet. Detta för att komma åt den interna organiseringen i föreningarna. Den sista aspekten är *likviditet* med vilket menas hur redo en resurs är i sitt tillstånd att användas direkt, vilket då också kan återknytas till mobiliseringen (ibid: 66). Det ska ytterligare nämnas att en *maktresurs* också

kan göras tillgänglig i antingen *fysisk form* eller genom det *humankapital* som finns inom organisationen. Problematik som visar sig angående humankapital är att exempelvis kunskap som finns hos en individ inte går att spara i annan form. Att se till överförbarheten av maktresurser är en viktig del, alla resurser kan bytas mot en annan vilket också skapar komplexiteten i att belysa dess användning (ibid: 67). Det gäller att identifiera vilka de maktresurser är som har störst påverkan på hur idrottsföreningarnas väljer att organisera sig för att skapa sig handlingsutrymmet.

METOD

I detta kapitel beskrivs kvalitativ metod och konstruktivism som de vetenskapliga utgångspunkterna vilka ligger till grund för metodval i studien. Insamling av empiri har skett genom semistrukturerade intervjuer med tillhörande stöd av en intervjuguide. Till en början planerades att hålla fokusgrupper som sedan fick ställas in vilket ledde till valet att genomföra intervjuer. Det ges även korta redogörelser av de problem och hinder som hanterats under arbetet samt av forskarens förståelse för studien ämnesområde.

I det inledande avsnittet nedan görs läsaren bekant med varför det var relevant att använda de metodval som ligger inom en kvalitativ forskningstradition.

KVALITATIV FORSKNING

När det gäller att välja metod framhäver metodologisk litteratur att det först och främst handlar om vilken typ av empiri eller datamaterial som eftersöks. Inom den här studien föll valet inom ramen för kvalitativ forskningsmetod. Ett val som grundar sig på att det fanns en strävan av att söka en förståelse om hur olika idrottsföreningar uppfattar och förstår den egna föreningens handlingsutrymme idag och i framtiden, ”Seeing people as active agents of their affairs, qualitative inquiry has traditionally focused on how purposful actors participate in, construct, deeply experience, or imagine their lives (Gubrium & Holstein 1997. ss. 12, 40, Sjöberg 2008, s. 25, Trost 2005, ss. 14f). Även om det går att läsa in sig på litteratur om föreningslivets olika förhållanden vore det inte representativt för de deltagande föreningarna i studien. Den förståelse som eftersöks kan därför potentiellt nå genom att intervjua informanter från föreningarna och höra hur de uppfattar och hanterar sin situation. Det fanns ingen vilja att jämföra föreningar mot varandra för att kunna dra generella slutsatser

applicerbara på andra föreningar. Antalet deltagande föreningar är för ett sådant motiv inte tillräckligt stort och typen av kvalitativ empiri lämpar sig oftast inte storlek inte för att göra sådana analyser (Sjöberg 2008, ss. 28f, Trost 2005, s. 14).

Förutom den kvalitativa forskningsansatsen som beskrivs ovan tar jag också en utgångspunkt i den social konstruktionism som framhäver det praktiska görandet av det sociala livet. Det handlingsutrymme som är fokus för studien kan omformeras i mer eller mindre utsträckning av föreningarna själva då det inte representerar någonting oförändligt för föreningarna att förhålla sig till. Informanterna delar med sig av specifik information utifrån de frågor som ställs. Svaren används sedan för att avläsa hur denna formering genomförs (Lundin 2008, ss. 98f, Alvesson 2003, ss. 94, 107). Det var med en sådan ingång till min empiri som jag sedan avsåg att göra min analys. En förhoppning var att finna andra mönster relevanta för frågeställningen än de uppenbara kopplingar som går att göra (Wibeck 2010, ss. 124f). De mer beskrivande delarna kommer att utgöra stoff till den mindre rapport som kommer att överlämnas till Skåneidrotten.

FOKUSGRUPPERNA SOM FÖRSVANN

Innan jag redogör för intervjuer som insamlingsmetod vill jag göra en kort tillbakablick. När den här studien först planerades var ambitionen att genomföra fokusgrupper vid två tillfällen. Sammanlagt skulle de kunna innefatta representation från cirka tio till tolv idrottsföreningar. Anledningen för detta var att fokusgrupper kunde ses vara en bra metod för att komma åt ytterligare ”nivåer” av den förståelse som eftersöktes. Idrottsföreningarna skulle då gemensamt i mötet kunna stöta och blöta sina argument och motiv och att informanterna själva mer styrt diskussionens riktning (Wibeck 2010, ss. 147, 149f). Tyvärr gick det inte att genomföra då informanterna ansåg att det var svårt att hinna med. Skåneidrotten som ansvarade för den initiala kontakten med föreningarna trodde själva att fokusgrupper skulle vara ett mycket bra sätt för föreningar att mötas. Där skulle de gemensamt kunna skapa en förståelse för arbetsmarknadsprojektet och strategin för föreningsutveckling samt att kanske bättre kunna kommunicera sina behov i diskussionen (ibid: s. 151). Förhoppning med fokusgrupper var också att metoden i sig minskade forskarens påverkan på empirin. Teman hade kunnat växa fram i diskussionen mellan informanterna. Nu framkommer de mer i efterhand genom tolkning och på analysarbete av empirin med hjälp av det teoretiska ramverket (Wibeck 2010, ss. 83ff, Gillham 2008, ss. 186f). Det hade också gjort det möjligt att träffa fler föreningar. Det kan kort tilläggas att urvalskriterier till fokusgrupperna baserades

på att idrottsföreningarna befann sig i en geografisk närhet till varandra, de representerade olika sporter, olika storlek på bidrag med slutsatsen att de var olika stora organisationer samt att de i den initiala enkäten som Skåneidrotten sänt ut svarat att de haft varierande men liknande behov.

INTERVJUER OCH INTERVJUGUIDE

När planen att genomföra fokusgrupper fallerade gick valet över till semistrukturerade intervjuer som kvalitativ metod, en för mig bekant metod som därför inte krävde lika mycket inläsning av litteratur. Med semistrukturerad intervju menar både Denscombe (2000, s. 135) och Trost (2005, s. 19ff) att det handlar om hur mycket forskaren som intervjuar styr tempot i intervjun och hur fritt informanten får röra sig mellan de teman och områden som forskaren vill veta mer om. För att ha till stöd vid intervjutillfället konstruerades en intervjuguide som bestod av 15 frågor (se bilaga 1). Frågorna i guiden var kopplade till olika tematiska områden som kan kopplas till olika delar av en idrottsförenings organisation.

Dessa teman och områden var:

- *etiska punkter som förmedlas till informanten*
- *inledande frågor om idrottsföreningen och informantens roll i idrottsföreningen*
- *föreningens interna och externa organisation och behov*
- *föreningens kontakt med andra aktörer som från föreningens sida anses relevanta*
- *föreningens erfarenheter från andra projekt, samverkan och olika samarbeten*
- *frågor om kontakt och kommunikation med de egna medlemmarna*

Vid själva intervjutillfället började jag sedan i tur och ordning ställa frågor men rättade mig sedan mer eller mindre efter hur informanten vandrade mellan olika teman. Det fanns utrymme att låta informanten beröra ämnen i sin egen ordning samt att om det behövdes återvända till ett tema där jag trodde det fanns mer information att hämta. Frågornas karaktär kan exemplifieras genom fråga nr 7 i intervjuguiden ”Hur fångar ni upp era medlemmars behov”. Det som efterfrågas är uppfattningar och motiv kopplat till ett praktiskt handlade eller ”görande” (Trost 2005, s. 35). Avslutningsvis kan nämnas att varje intervju var avtalat med informanten att ta max en timma och 15 minuter och spelades in med diktafon. Det var tillräckligt med tid för att komma i ordning i lokalen innan intervjuerna och för att även ha lite utrymme efter träffen. Efter intervjuerna spelade jag ibland in korta röstmemos på min mobil. Det var utifall det var något speciellt jag ville komma ihåg, till exempel om någonting sagts

efter intervjun då diktafonen stängts av. Transkriberingen försökte jag göra så tätt inpå tillfället jag kunde, dels av tidsbrist och dels för att inte glömma bort själva tillfället.

URVAL AV IDROTTSFÖRENINGAR

I denna studie intervjuades representanter från sju stycken idrottsföreningar från en och samma kommun. De valdes ut med hjälp av ett så kallat bekvämlighetsurval. Med ett bekvämlighetsurval menas att urvalet består av dels de som gick att få tag på och dels de som bäst ansågs kunna svara på frågor angående studiens område (Bryman 2002, ss. 115f, 313). Eftersom planering av fokusgrupper tog mycket tid fanns det väsentligt mindre tid kvar till att finna nya föreningar att intervju. Därmed valdes fem nya föreningarna ut samt att två kvarstod från fokusgruppsurvalet. Alla medverkande idrottsföreningar kom fortfarande från den ursprungliga urvalsgrupp som bestod av de föreningar som svarat på Skåneidrottens initiala enkät (151 svarade utav 300 utskickade enkäter, se bilaga 2). På grund av sammansättningen av denna urvalsgrupp är det viktigt att påpeka att alla medverkande föreningar i någon mån får anses ha varit positiva till Skåneidrottens föreslagna åtgärder och utvecklingsstrategi. Det finns därför en chans att de idrottsföreningarna som är eller har varit mer kritiskt inställda till eventuella åtgärder och processer inte svarat på enkäten och därmed inte återfinns i denna studie. Något som kan minska empirins bredd och den analys som går att göra.

ETISKA ÖVERVÄGANDEN

Det skickades ut e-post till idrottsföreningarna där det annonserades att de kommer bli kontaktade för att få till stånd en intervju. I utskicken förklarades också min roll som student och koppling till Skåneidrotten. Vid själva intervjutillfället återupprepades denna information tillsammans med frågan om det gick bra att spela in intervjun med diktafon och att anonymitet kommer att gälla för alla inblandade personer och föreningar. Samtliga informanter godkände dessa premisser. Därmed kan det anses att rimliga etiska åtaganden för detta arbete uppfyllts (Bryman 2002, ss. 440f). I analysdelen kommer citat att användas för att skapa tematiskt beskrivande bilder för att exemplifiera olika förhållanden som upplevs av informanterna. Idrottsföreningarna kommer i analysdelen att omnämnas som förening 1, 2, 3 etc. och inom vilken sport de verkar inom (ibid: ss. 362f);

Förening 1 – är en simförening

Förening 2 – är en fotbollsförening

Förening 3 – är en basketförening

Förening 4 – är en fotbollsförening

Förening 5 – är en handbollsförening

Förening 6 – är en gymnastikförening

Förening 7 – är en tennisförening

Den återkoppling finns att tillgå för informanterna kommer först och främst vara den mindre rapport som kommer att sammanställas till Skåneidrotten efter att detta arbete slutförts.

EMPIRINS KVALITÉ

Det är intressant att reflektera kring det Jacobsson nämner angående kritiken av kvalitativ forskning som något som håller handen med politiska intressen och att det innefattar en överdriven metodologisk frihet (2008, ss. 163f). Detta pekar än mer på vikten av att förklara utgångspunkter (intresset), med vilket syftet och utförande med studien. Något som förs fram som en ”metodologisk medvetenhet” (ibid: s. 166). Metodologisk kritik av den insamlade empirin kan fokusera på att informanterna i sina svar utgår mer ifrån deras egen kunskapsuppfattning om vad som går att göra än föreningens situation. Det skapar en kvalitetsproblematik då jag frågar efter föreningen och inte en subjektiv bild om externa förhållanden (Jacobsson 2008, ss. 168, 170, 172, Denscombe 1998, s. 159). Ahrne beskriver denna problematik ”organisatoriskt handlande är en social hybrid. Den som handlar är en mänsklig individ men handlingen är organisatorisk. Man kan tala om organisatoriska kentaureer: delvis människor – delvis organisationer” (Ahrne 1993, s. 63). Tyvärr finns det ingen väg runt det då organisationers liv och handlingar inte går att förhöra sig om annat än genom sina medlemmar (ibid; ss. 63-64). En eventuell metodtriangulering där eventuella policydokument och strategier tolkas ansågs inte vara förtjänstfullt. De kan som källor i sig vara värdefulla men de ökar forskarens påverkan genom ytterligare tolkning. Det som kommuniceras av informanten får därför stå som en representation av den efterfrågade uppfattningen.

Kritik av själva arbetsprocessen med att samla in empiri fastnade oftast vid hur strikt ordning som borde vidtagits när det gäller exempelvis tolkning av empirin vid transkribering och intervjusituation (Trost 2005, ss. 28f). Det har känts oundvikligt att efter transkriberingen av de första intervjuerna inte starta en tankeprocess angående de intressanta områden som kan visa sig. Och med hjälp av den kunskapen styra följdfrågor i efterföljande intervjuer mot

dessa teman. Genom diskussionen funnits nära i tankarna under hela processen gjorde det mig mer uppmärksamt i intervjusituationen.

HINDER OCH AVVÄGNING VID INSAMLING AV EMPIRI

De justeringar som gjorts när det gäller insamling av empiri utöver det som redan nämnts gällande fokusgrupperna har varit av mindre karaktär. Till exempel fanns en inledande tanke om att inte läsa in för mycket information om varje förening för att det skulle minska benägenheten att ställa eventuella följdfrågor. Efter att ha transkriberat de första intervjuerna omvärderades dock detta. Istället blev det snarare så att skarpare följdfrågor kunde ställa med mer kunskap om föreningarna i bakhuvudet. De ursprungliga frågorna i intervjuguiden ändras inte under hela arbetet.

MIN FÖRFÖRSTÅELSE

Föreningslivet har på ett eller annat sätt varit närvarande under majoriteten av mitt liv. Intresset för de mer organisatoriska delar inom föreningslivet har utvecklats parallellt med mina akademiska studier inom ämnena sociologi och arbetsvetenskap. Det är genom sådana studier som nyfikenheten och kunskapen ökat inom områden som berör arbetsmarknaden och övriga samhället. Organiseringens mekanismer för inkludering och utestängning i samhällets olika sociala rum.

FÖRKLARING AV ANALYSMETOD

Det val av metoder som gjorts inom den kvalitativa metodfloran och som använts i denna studie för att tolka och analysera kan knytas till delar av det som kallas diskursanalys och innehållsanalys (Denscombe 1998, ss. 199ff). Det finns lite olika beskrivningar av diskursanalys men i min förståelse av metoden används det som Alan Bryman kallar ”anti-realistisk” och ”konstruktionistisk[a]” antagande om att världen skapas i samtalet och att ökad förståelse om ett fenomen går att söka genom att bland annat analysera empiri inhämtad från exempelvis intervjuer och hur det som sägs kan relateras till samtida kontext (Bryman 2002, ss. 347f, Lundin 2008, ss. 97-99). Diskursanalysen lämnar det även öppet för att i en studie förhöra sig om individers uppfattning om *den egna verkligheten* i efterhand. Det utan att utöva de strikta kraven inom exempelvis etnografiska studier. Där anses att forskaren bör närvara när själva ”skapandet” sker för att kunna förstå hur individen använder språk för att bygga och kommunicerar olika sociala kontexter. I detta arbete görs en diskurs- och

innehållsanalys av empirin där teman utkristalliseras vilka framstår som relevanta utifrån frågeställningen. Teman som kan antas vara delar av hur informanterna konstruerar sitt handlingsutrymme samt också öka förståelsen av detta konstruerande (Bryman 2002, ss. 347-350, Gillham 2008, ss. 186-191, Alvesson 2003, s. 42, Jacobsson 2008, s. 173).

När läsaren nu har tagit del av de teoretiska resonemang och metodologiska avvägningar som varit styrande beger vi oss nu över till analyskapitlet där dessa metodologiska redskap och teorier sammanfaller med den insamlade empirin.

RESULTAT OCH ANALYS

Med uppsatsens syfte och frågeställning för ögonen presenteras resultat och analys genom fyra temaavsnitt, *Medlemmarna och ledardjungeln*, *Projektparadoxen*, *Ekonomi och marknaden* och *Det sociala drivet*. De tre första avsnitten är utkomsten underfrågorna ett och två i frågeställningen⁵ medan det sista mer fokuserar på den tredjeunderfrågan⁶. Avsnitten grundar sig på de ifrån informanterna mest framstående samtalsämnen i empirin och analysen av de samma. Under genomgången av empirin visade det sig hur olika definierade maktresurser var tätt sammankopplade. Resursernas förhållande till varandra kan beskrivas genom den gamla barnramsan ”katten på råttan, råttan på repet” (bilaga 3). Vissa resurser öppnade flera dörrar efter varandra eller i motsatt ordning stängde flera dörrar. Det gjorde att för vissa föreningar hindrades genomförandet av visioner och planer. Medan andra föreningar kände sig mer i kontroll över sin situation. En sammansatt konklusion ges nästkommande kapitel *Den sammansatta komplexiteten*.

MEDLEMMARNA OCH LEDARDJUNGELN

I detta avsnitt diskuteras medlemmarnas roll i föreningen. Medlem är ett begrepp som används och definieras på olika sätt. Dels kan det förstås som de personer som enskilt eller i grupp betalar en medlemsavgift. Vidare används ibland dikotomin aktiv-passiv medlem för att skilja dem åt som deltar aktivt i föreningens aktiviteter och de som endast betalar avgiften.

⁵ 1. Hur uppfattar idrottsförening(ar) sina eventuella möjligheter att förändras organisatoriskt, internt och externt?

2. Hur motiverar idrottsförening(ar) en eventuell förändring av den egna föreningens organisationspraktiker?

⁶ 3. Hur uppfattar idrottsförening(ar) Skåneidrottens roll i en förändringsprocess?

Även andra benämningar förekommer (Pallin, 2007, Riksidrottsförbundet 2004, s. 14). I texten antas att föräldrar som hjälper till även är registrerade medlemmar. Det är med tanke på att de annars inte skulle vara försäkrade av klubben när de utför en syssla och ur barn och ungas säkerhetsynpunkt.

Informanten från förening 4, som är en fotbollsförening berättar om deras sätt att angripa "medlemsfrågan", som en konsekvens av en diskussion i styrelsen,

"[en styrelsemedlem sa] tänk i stället att vi får byta ut det här [aktiv,] passivt eller passiv medlem mot kompis, då får man en förpliktelse att vara kompis, då bygger det på en värdering. Och då får man en annan förening" (transkribering, s. 3).

Föreningen har sedan en tid tillbaka kommunicerade ut sitt nya "kompis koncept". De har skett genom att bland annat sätta ett "kompis"-tryck på sina matchtröjor och att det på deras medlemskort står kompis istället för medlem. Ett koncept som informanten menar ska förstås i en vidare mening. Något som syftar till att överbrygga exempelvis eventuella kulturella, etniska och generationsskillnader mellan människor vilka alla på något sätt kommer i kontakt med föreningen. Det är ett sätt att dels impregnera sitt varumärke med värden som ska kunna locka sponsorer i olika former. Samt att också få sina medlemmar ("kompisar") att tänka nytt kring sin egen roll gentemot föreningen och andra medlemmar (Förening 4, transkribering, s. 7). Det är en intressant ingång till detta avsnitt och värt att ha i åtanke när läsaren tar del av de andra idrottsföreningarna syn på arbetet i en ideell förening.

Alla informanter berättade under intervjun att det är viktigt att medlemmarna ser föreningen som sin egen och på vilket sätt den ideella verksamheten bedrivs "Många har svårt att inse vad en ideell förening är, [de tror] att det är styrelsen som är föreningen (Förening 4, transkribering, s. 4). Informanten för förening 3 drar med ännu större penseldrag och menar att "föreningsmentaliteten håller på att försvinna, /.../ man vill bara ha verksamhet, man vill inte ha någon förening. Man ser inte föreningen som något positivt utan den är bara jobbig" (transkribering, s. 7). Ett tema som i olika ordalag var återkommande i intervjuerna. Det förekom bland annat som svar på frågan om vilka som är föreningens viktigaste resurser (fråga 2). Men också när informanterna diskuterade arbetsdelning mellan medlemmar, styrelse och anställda vid föreningens kansli, "Det är medlemmarna som jobbar [ska jobba] för att det är dom som brinner för klubben (Förening 1, transkribering, s. 17). Styrelsens och

de anställdas roll ska förstås som att ”vi ska vara det professionella stödet till våra ledare, vi ska vara dom som stöttar, hjälper och finns till hands /.../ vi ska vara det serviceorganet för ideella” (Förening 4, transkribering, s. 2). Medlemmarna får därför ses som den centrala maktresursen i de föreningar som träffats varifrån analysens andra delar kan utgå ifrån. Därmed valet att belysa det temat först. Inom temat infinner sig också frågan om ledare och tränare och föräldraengagemang. Ledarna (i texten omfattar även tränare) anses inom själva verksamheten vara den viktigaste resursen av nästan alla informanter. Något som exemplifierad genom citat från Förening 6 som är en gymnastikförening,

Intervjuare – ”vilka är föreningens viktigaste resurser?”

Informant – ”Ja det är ju tveklöst, ledarna, alltså aktivitetsledarna, sen så kan ju inte dom stå på egna ben helt och hållet va men. Det är ju ändå någonstans kärnan, eller motorn i maskineriet. Sen så kan ju det låta lustigt va? Man startar ju inte en förening, vi är ett gäng ledare som vill leda någonting, vi provar med gympa. Så någonstans är naturligtvis gymnasterna kanske, det är ju därför vi är här, det är ju därför vi håller på med det här på ett eller annat sätt. Men utan ledarna faller liksom hela, hela föreningen” (transkribering, s. 3).

Det som sätter stop för utvecklingen och framtida planer angavs av informanterna många gånger vara tillgången till nya ledare och förmågan att behålla gamla. Det uttrycktes därför ett stort behov av att utveckla kontakten med de unga i föreningen som är runt 16- 25 och att få föräldrar att anta ledaruppdrag,

”det är en rädsla i ledarskapet, att man som individ är rädd för att göra fel”,

”där har vi ett problem att hitta ledare som liksom känner att `nä men jag tar det uppdraget och tycker det är kul ideellt” (Förening 2, transkribering, s. 8).

Beroende på vilket sätt som informanterna talar om föreningens behov framgår att de som lyckats med att ta fram och använda sig av tydliga riktlinjer för medlemskommunikation också är de som kan bedriva flest verksamheter. Förening 4 (transkribering, ss. 5f) fångade upp ett behov som en grupp föräldrar uttryckt om att reda ut de många frågetecken som fanns gällande regler och göromål omkring match- och träningsituationer. En omfattande ledarmanual togs fram i dialog med föräldrarna med syfte att göra ledarrollen mer tillgängligt. Den är riktad mot alla men med en specifik tanke på dem som av olika anledningar inte har haft en tradition av svenskt föreningsliv. Trots att informanterna sa att upptagningsområde för

deras föreningar avsåg hela den stad de verkade inom fick jag uppfattningen att majoriteten aktiva kom från deras närområde. Informanterna talade om hur det skilde det sig åt i hur mycket föräldrar engagerade sig mellan olika stadsdelar med olika socioekonomiska förhållanden. Föreningen 2 har två upptagningsområden vilka skiljer sig en aning åt på denna punkt ”framför allt är föräldrarna väldigt engagerade fram tills att [barnen] blir 14-15 år /.../ där märker vi det framför allt att där slutar man komma på träningar och /.../ vi får problem att köra till och från matcher” (transkribering, s. 7) då till exempel tillgång till bil skiljer sig åt. Ett ytterligare sätt att möjliggöra engagemang och att få enskilda individer att anta i första hand ledarroller är att utge ett arvode ”vi anser att vi måste kunna ställa högre krav på tränare, både när det gäller kunskande men också i ren tidsaspekt” (Förening 4, transkribering, s. 2). Att erbjuda ersättning praktiserades i olika omfattning av föreningarna. En del föreningarna funderade på tanken men såg det ekonomiska utrymmet som begränsat. Alla föreningarna såg sig också som mer eller mindre beroende av de olika typer av bidrag som finns att få från Riksidrottsförbundet LOK-bidrag⁷ och kommunens aktivitetsbidrag⁸. Därmed blir medlemmarna dubbelt betydelsefulla. Först som ett humankapital genom de sysslor de kan utföra och i nästa steg även som ett visst medel som byts mot ekonomiskt bidrag.

De olika element som informanterna menar påverkar idrottsföreningens verksamhet kan således förstås som maktresurser. Föreningarnas behov av att finna nya medlemmar och ledare för att kunna driva och utveckla föreningen vidare visar sig vara tätt sammanfogade. Det blir därför viktigt för föreningarna att kunna kommunicera vikten och konsekvensen av att anta ett ideellt engagemang till sina medlemmar. Förening 2 menar att målet är ”att vi inte har en organisation som haltar, att vi har ledare på alla platser” (Förening 2, transkribering, s. 5). Annars måste föreningen tacka nej till de nya medlemmar vilket inte är bra för föreningens rykte. Olika föreningar i studien befinner sig på lite olika stadier i hur de tänker att de ska arbeta med medlemsfrågan. Förening 2 har beslutat att satsa på ett utbildningsprojekt för att förmå fler unga medlemmar att vara ledare för barngrupper. Förening 5 menar att den personalresurs som tidigare funnits ökade medlemsantalet och vill åter igen försöka återfå en sådan halvtidstjänst för att satsa på uppsökande rekrytering i skolor. Att på ett bättre sätt nå

⁷ Förkortningen LOK står för statligt lokalt aktivitetsstöd, och är avsett att stödja ungdomsverksamheten mellan 7-20 år i föreningarna. Regeringen har enligt förordningen (1999: 1177) om statsbidrag överlämnat uppgiften att pröva frågor om fördelning av statsbidrag till idrottsverksamhet till Riksidrottsförbundet (Riksidrottsförbundet – 2012-05-21)

⁸ Malmö stads aktivitetsbidrag baseras på antal aktivitetsträffar och antalet deltagare. (Malmö stad, Aktivitetsbidrag 2012-05-22).

samarbete med skolor förespråkas av alla föreningar som ett sätt att få in barn och unga i verksamheten. För förening 4 och 7 var situationen så att nya medlemmar strömmar men trycket ökar då istället på att finna nya ledare.

PROJEKTPARADOXEN

Projekt som startas av föreningen eller projekt där föreningen är en part beskrivs av informanterna som ett sätt att testa av någonting nytt. Förhoppningen är att projektet kan utveckla föreningen för att sedan om det slår väl ut försöka få in det i den reguljära verksamheten. Samtidigt nämns en del problem med att finansiera och driva projekt,

Projekt är bra men jobbiga då de hela tiden måste nyskapas. (Förening 3, transkribering, s. 11).

”Du kan anställa flera och göra flera projekt. Men problemet ligger i att det måste finnas pengar att anställa” (Förening 1, transkribering, s. 17).

Frånvaron av tillräckliga ekonomiska förutsättningar är den maktresurs som redan innan projektet kan börja sätter stop för utveckling av både projekt och förening. Även det behov av humankapital som anses vara nödvändigt ”Det är en sak i föreningslivet idag att det faller mer och mer på anställda att driva arbete” (ibid: s. 17). Vilket återknyter till det informanterna tidigare berättat när det gäller uppfattning om föreningslivet och det ideella engagemangets förändring. Svårigheter med att frigöra tid för de som också ska hantera den dagliga verksamheten minskar möjligheten att starta upp projekt. Samtidigt som de ideella medlemmarna själva uppges vara mindre benägna att driva projekten, ”vi har tappat några projekt på grund av att det måste finnas folk och att det måste finnas tid också” (Förening 1, transkribering, s. 16). En informant berättar att deras förening ändå har inställningen att man vill driva och starta nya och gärna större projekt, ”vi har haft några jättebra som kunde varit jättestora men det har inte funnits intresse att driva fram detta” (Förening 1, transkribering, s. 16). Detta är också den förening som uppger att de har svårast att förmedla budskapet om vad föreningen står för och vad den vill i göra i framtiden. Frågan om effektivisering och tydlighet av hur man använder föreningens resurser lyfts av informanten från förening 2, ”Tittar vi på organisationen behöver vi en röd tråd där. /.../ Framför allt kanslipersonal, hur effektiv man kan bli. /.../ den organisationsrutinen måste bli bättre idag. /.../ Där är vi inte idag.” (Förening 2, transkribering, s. 9). Förmågan att ansamla de maktresurser som behövs för att genomdriva förändring stoppas upp när andra interna frågor rörande organisationen inte är lösta. En

informant menar att frågan som hans förening ställer sig är ”ger det tillräckligt [projekten] i förhållande till den man får ut” (Förening 2, transkribering, s.18).

En annan problematik är att eftersom det är svårt att utifrån verksamheten generera pengar annat än genom bidrag, medlemsavgifter och mindre försäljning vid tävlingstillfällen finns det hela tiden trots knappa resurser ett kontinuerligt behov av att starta nya projekt.

”Man får ju skapa verksamhet för att generera pengar”

”det är väldigt mycket pappersexercis /.../ man slår knut på sig själv för att komma åt pengar för att bedriva verksamhet som man kanske inte riktigt vill bedriva, för att dom [finansiärer, fonder, kommuner] då satt upp vissa statuter som krävs att man ska uppfylla” (Förening 3, transkribering, s. 5).

Här visar sig en antydning till frustration, omgivande tvingande regler och krav på organisationens struktur flyttar fokus från kärnverksamheten. Projektens syfte och hur de används kan därför anses anta en annan form än det som var tänkt. Projektet går ifrån att vara avsett som en annan eller ny inriktad verksamhet till att egentligen ta formen av att vara ett ”medel i sig” på grund av de ekonomiska medel de för med sig. Föreningarnas utveckling kopplas därmed till förmågan att lyckas starta upp fler eller kanske större projekt. Projektformen skapar i vissa fall en ”konstgjord andning” som hela tiden måste förnyas. Uppstartade projekt genererar en flyktighet i verksamheten samt kännbara förändringar av personalstyrkan. Projekt vilka ibland drivs av personal som är finansierade genom projektbudgeten gör att det skapas behov som vid projektens slut inte kan tillgodoses av ordinarie personal och de ideellt arbetande, ”Dessutom är det folk som kommer in och går ut, för att många är ideella och [det tyckte inte] det var så kul eller man missbedömde dom” (Förening 3, transkribering, s. 11). I slutet av citatet nämns även mindre positiva erfarenheter av tidigare projekt. Till exempel att rekryteringen inte genomförts på ett bra sätt vilket medfört att personer anlitas mer genom kontakter än grundat på merit och kompetens. Det skapar problem i projektet som tär på övriga resurser när misstag ska rättas till eller när projektet måste läggas ner och projektmedel återbetalas. Projektet gör att tid går åt till extra aktivitet istället för att fokusera på att stärka den verksamheten som redan finns och som därmed kunnat skapa en mer hållbar situation. Det visar sig också genom att de föreningar som uttrycker sig mest nöjda med sin organisation inte uppger samma bryderier. De väljer i intervjuerna att mer fokusera på hur framtida projekt kan passa in i föreningens planer. De har

själva de maktresurser som behövs för att starta upp eventuella projekt inom föreningen, genom fler anställda och mer utbrett nätverk för sponsorsarbeten.

Som ett tillägg till det som sagts om projektproblematiken visade det sig att majoriteten av föreningarna angav att de hade planer på att bedriva omfattande ”Prova På-verksamhet” för ungdomar inom staden. Projekten var oftast riktades mot skolan, efter skoltid eller under loven mot skolungdomar i varierande ålder. Alla föreningar betonade att förutsättningarna för att lyckas handlade om samarbete med andra föreningar. Dock uttryckte ingen något som kan förstås annat än att alla var för sig redan lagt kraft på att planera eller skulle planera ett sådant projekt. Här visar sig en del av den uppträdande marknadsrelation som behandlas i nästa avsnitt. Förening 2 hade till exempel tidigare erfarenhet av likande projekt. De hade redan testat av att anordna aktiviteter på loven med blandade framgångar.

EKONOMI OCH ATT VARA DEL AV EN MARKNAD

Kraven på föreningarna att bli mer professionella har visat sig i de tidigare avsnitten och tas upp i detta avsnitt mer utförligt. Professionaliseringen kan exempelvis bestå i att kunna vara mer tillgänglig på tider då andra intressenter är kontaktbara. Intressenter som till exempel har en vilja av att sponsra föreningen och där återkommande kontakter behövs över längre tid.

Informanterna närmade sig ämnet genom att berätta om vilka motiv som fanns för de större event man har genomfört eller planerade att genomföra. Informanten från förening 5, en handbollsförening berättar om en turnering som arrangeras tillsammans med en annan förening (inte en av de sju föreningar i studien) ”Vi har en ambition att [det ska] bli en av de största utomhusturneringarna i världen” (transkribering, s. 3). Även förening 1 se förhoppningsfullt på framtida tävlingsarrangemang ”Vi har ett större projekt som vi försöker få igång i augusti när det gäller triathlon [en sport] som ska gå här /.../. Och målsättningen är att det ska vara en VM-tävling inom tre år” (transkribering, s. 12). Tävlingsarna används för att marknadsföra föreningen och som events för att locka sponsorer. Att arbetet med sponsring har förändrats med tiden var ett entydigt svar från de flesta informanter,

”Det går inte att komma med dom traditionella sätten att sponsra. /.../ Det vi kan göra idag är att var en samarbetspartner /.../ att hjälpa företaget att sälja produkter genom föreningen eller genom medlemmar. /.../ Jag ser det inte som sponsring på det sättet utan det är en affärsverksamhet för företaget” (Förening 2, transkribering, s. 16).

Åter igen visar sig medlemmarna som viktiga maktresurser. De individer som föreningen kan nå i sin geografiska och demografiska närhet får stora effekter. Till exempel beskriver förening 7 sig själva som en förening som både ligger i ett område med hög socioekonomisk standard och att sporten som är tennis i sig traditionellt varit en ganska dyr sport. Informanten säger att de har lockat medlemmar från andra områden med riktade aktiviteter men att ”Vi får inte tappa fokus på våra kärnområden” (Förening 7, transkribering, s. 5) och nya unga medlemmar strömmar till förening 4 ”/.../ enorm tillväxt och återväxt, det byggs väldigt mycket i området” (transkribering, s. 1). Socioekonomiska skillnader i upptagningsområde påverkar således klubbens möjligheter att skapa ett marknadsvärde.

Sett emot det som tidigare avsnitt signalerat verkar föreningarnas organisationer inte helt redo för att anta utmaning gällande professionalitet och marknadstänk. I nästan samtliga intervjuer uttrycktes ett större behov av kompetens och tid för att kunna arbeta med marknadsförening på den nivån som behövs,

”Vi är en mellanstor förening med ganska stor potential. /.../ Men ska man liksom skapa nästa nivå /.../ av administrativ kompetens, marknadsföring, att expandera ytterligare /.../ handlar det om kvalificerade människor som gärna vill ha betalt. Och där blir det ju problem” (Förening 3, transkribering, s. 3).

Förutom de för alla viktiga maktresurser som redan nämnts däribland olika humankapital och förmågan att skapa en gemenskap kring sin förening är det lokalfrågan som stoppar upp verksamheten för många. Förening 4 och 7 som har de största kansli- och personalbesättningarna berättar att en bidragande orsak till att de kan utöka sin verksamhet är att det har tillgång till en egen lokal. Förening 4 och 7 har istället för att förlita sig på kommunens lokalfördelning satsat på att bygga en egen lokal där förening 7 även bygger ut i dagsläget. Dock hyr förening 4 ut sin lokal till kommunen som då fördelar tiderna. Att ha makten över sin träningslokal gör att denna fysiska maktresurs går att byta ut mot andra maktresurser. Mer administrativ tid, ekonomiskt medel och intäkter genom uthyrning och öka förmågan att skapa verksamhet som kan locka nya medlemmar ”det är också en enorm frihet, att den friheten vi har kan vi göra precis vad vi vill. /.../ Många skolor hyr också, säkert 30-40 skolklasser som bedriver sin verksamhet här alltid” (Förening 3, transkribering, s. 11). Det jobb som krävts för att lyckas bygga träningslokalen för förening 4 har möjliggjorts genom att

informanten som är heltidsanställd haft återkommande kontakter med kommun och näringsliv för att få bygglov och hitta finansiering. Förening 7 har ett utbrett företagsnätverk där de flesta företag ligger i lokalen. De driver även ett kommersiellt gym som en sidoverksamhet. Informanterna pekar också på att de elitsatsande aktiva medlemmarna eller lag spelades högt upp i seriesystemet verkar som galjonsfigurer som drar åt sig mycket uppmärksamhet och marknadsföring. Förening 6 som står inför ett val när det gäller lokalfrågan ”vår stora utmaning nu är väll egentligen lokal frågan. /.../ Vi ska jobba stenhårt med lokalfrågan för där måste vi på sikt nu hitta en lösning” (transkribering, s. 9).

En annan typ av marknad som också sätter press på föreningarna återknyter till medlemsavsnittet. Föreningens verksamhet anses av föräldrar vara likt andra saker och tjänster som de kan köpas till sina barn,

”Det märker man ju idag, att många fler föräldrar börja shoppa runt och tittar, vilka kupper åker ni på, vad får dom här killarna göra i den här åldern. /.../ vad erbjuder ni, det händer. Där är ju vi väldigt trygga i att det är denna resan vi har, that’s it” (Förening 3, transkribering, s. 11).

Informanten berättelse kan dels ställas emot det ideella engagemanget som diskuteras i första avsnittet men också som en del av pressen på ideella föreningar att bli mer kommersiella och ha råd att erbjuda finare aktiviteter.

När en marknad tar form infaller även en viss konkurrens mellan de parter som deltar. Det kanske inte är så konstigt att det tävlas emellan idrottsföreningar, men i en maktanalys av maktresurser hamnar fokus på vilka verktyg som används i tävlingen. Och viljan att belysa om dessa likt bollen och regler i en fotbollsmatch är lika tillgängliga för alla som deltar. En annan tanke som sipprar fram ur empirin är om det egentligen kan anses att alla idrottsföreningar lika medvetet deltar, har förmågan att delta eller ens har viljan att delta på en och samma marknad som alla andra idrottsföreningar. De ingjutna normativa erbjudanden som föreningarna traditionellt vill erbjuda och enligt tradition har erbjudit, gemenskapen och glädjen med det ideella engagemanget är svåra att förpacka så att det går att sälja, ”Vad har vi att sälja egentligen? Ja då har vi vårt sociala ansvar kanske?” (Förening 3, transkribering, s. 11). Det här avsnittet ämnar ge ett perspektiv av förståelse för föreningarnas motiv till en förändring. Nästa avsnitt vars tema analyserar föreningarnas mer värdemässiga ståndpunkter när informanterna uppger vad som är målsättning med verksamheten.

DET SOCIALA DRIVET

Den ideella sektorn och ideella idrottsföreningar arbete anses idag främja mål och processer för individen och samhället. För individen kan idrotten ge möjligheter till att delta i en social gemenskap och utövande av fysik aktiviteter eller nöjet med att betrakta sporttävlingar som del av en publik. För samhället gagnar det kanske först och främst folkhälsan (Norberg 2004, ss. 39f, 467, Riksidrottsförbundet - 2011-10-10). Beroende på hur föreningarna uttryckte hur de såg på övergripande mål med sin verksamhet visar sig ett spann,

”Målsättningarna är ju att vi ska utveckla simskolan. Vi ska bredda vår verksamhet och kunskaper. Vi ska lära fler att simma /.../. Spelar ingen roll om du är två månader bebis eller 100 år gammal (Förening 1, transkribering, s.2).

”Primärt har vi sagt att vi ska syssla med basket, men det målet har vi förändrat. /.../ Vi har ett projekt /.../ som egentligen bedriver social verksamhet för barn och ungdom /.../ Det är väl där vi vill egentligen växa. Om vi kan spela basket också så är det skit kul.” (Förening 3, transkribering, s. 2).

Målsättningen är att ha en bred barn- och ungdomsverksamhet, dit alla känner att dom är välkomna. Vårt verktyg i dagsläget är att vi håller på med fotboll och futsal. /.../ Så egentligen en väldigt stor breddverksamhet men att kunna behålla lag i div 3 /.../ (Förening 2, transkribering, s. 5).

Citaten spänner mellan de som mer uttryckligen hänvisar till sociala ståndpunkter och nytta för allmänheten och där tävlandet och sporten kommer i andra hand. Några andra informanter angav mer uttalat sportsliga framgångar och att klubben ska vara ett attraktivt val när det gäller att utöva sporten. Informanten för förening 3 för fram att motivet till att föreningen har ändrat sitt mål är det tunga arbete som krävs för att driva en elitklubb med erfarenhet från tidigare försök och att sociala projekt nu ses som rätt väg att satsa på (transkribering, s. 2). Förening 4 kan tänkas representera en mittpunkt av spannet då de redan bedriver en framgångsrik elitsatsning, redan har lång erfarenhet av sociala projekt och planerar nya projekt,

Jag är också väldigt mån om att vi som förening ska behålla det ideella engagemanget. Jag tror att det är livsnäven för en förening /.../ en ideell del är viktig för människor och ju mer människor som upptäcker det [att] engagera sig ideellt är viktigt för mitt eget välbefinnande. Då kan man inte ha en förening som bara har professionella instruktörer, alla allt är professionellt för då går man

bara in och köper en tjänst. Då tappar man hela den svenska idrottsrörelsen” (Förening 4, transkribering, s. 2).

Hur föreningarna förmedlade att de såg på sociala projekt i allmänhet gav ingen nämnvärd skillnad när det gäller att engagera sig i projektet Idrottens unga & jobb. Där handlade det snarare om typ av sport och omfattning på verksamhet.

SKÅNEIDROTTE OCH IDROTTENS UNGA & JOBB – EN REDOGÖRELSE

Intresset från föreningarna att medverka i Skåneidrottens arbetsmarknadsprojekt var med några restriktiva synpunkter positivt. Projektet befinner sig under våren 2012 i en första genomförandefas och arbetar med att rekrytera de första deltagarna genom Arbetsförmedlingen. Informanterna var i olika grad insatta i projektet vilket gjorde att mina frågor angående projektet fick riktades in mot att fråga om deras möjligheter att ge anställning eller praktik för de arbetslösa deltagarna. När det gäller anställning påpekades av en del att snäva ekonomiska ramarna begränsade sådana möjligheter. Här nämndes användandet av eventuella anställningsbidrag eller liknande som ytterligare möjlighet att se över situationen angående anställning. Förening 4 såg flera möjligheter inom framtida projekt som riktar sig mot skolan. I det projektet skulle det behövas vuxna personer med pedagogisk kunskap ”men det skulle också [kunna] finnas lite äldre unga som skulle kunna hjälpa till på olika sätt.” (transkribering, s. 5). Det fanns även andra öppningar inom organisationen,

”vi har ju behov rent kommersiellt, vi behöver säljare, sälja sponsorskap /.../ personer runt våra matcher /.../ Varje sådan här lite tjänst kanske inte är en heltidstjänst /.../ men det kanske man kan pussla ihop (transkribering, s. 5).

Även förening 7 hade omfattande administrativa sysslor under olika delar av året där det fanns en chans att med rätt planering finna öppning för begränsade tjänster.

Problematiken med att finna ledare är också ett område med stort behov och som tidigare visat sig vara en öppning för unga. Förening 1 har efter tidigare projekt erbjudit arvoderade uppdrag ”vi har skrivit för två stycken tjejer. Dom fick först vara praktikanter och de fick sen avtal att komma hit och jobba som instruktörer” (Förening 3, transkribering, s.2). Inom förening 1, 2 fanns åtskilliga sådana chanser där

kravprofilen till största delen innefattade att det skulle finnas ett intresse för barn och unga. Utbildning erbjöds av föreningen.

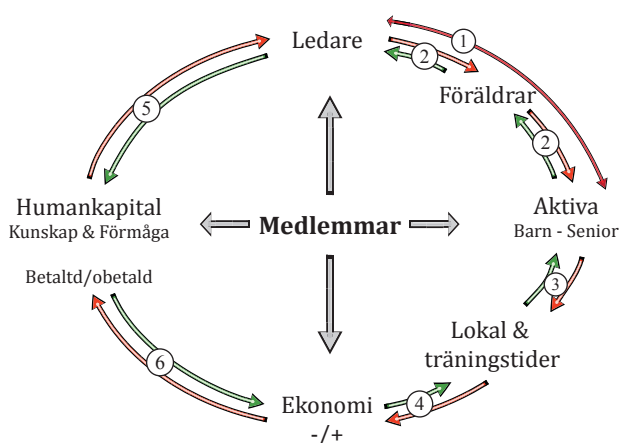
En del informanterna påpekade att de inte hade information om deltagargruppens kompetenser och vilka typer av arbeten som kunde vara aktuella. Det är förklarligt då projektet inte kommit så långt i processen ännu. Nästan alla föreningar har någon tidigare erfarenhet från liknande projekt, en del från projekt med personer som ingick i arbetsförmedlingens FAS 3-program. De positiva erfarenheter som fanns från FAS 3-projektet var att föreningar hade lyckats få personer ut i arbete genom sina nätverk. Det negativa var att den matchning som skulle skett från Arbetsförmedlingen inte riktigt fungerat. Det var en upplevelse hos främst förening 1, deltagare som kom ut verkar inte intresserade av föreningslivet och det som föreningen hade att erbjuda. Förening 2 och 3 var även bekymrade över arbetsbelastning på kanslianställda när det gäller handledarrollen, erfarenheten var att det tog mycket tid och kraft. Det är därför viktigt matcha in praktikanter som kan vara någorlunda självgående ”Praktikant, ja en eller några stycken /.../ vi kan sätta dem inom vissa områden, det blir alltid ”hjälp-områden” (Förening 1, transkribering, s. 2). När det gäller att finna utvecklande och ”vettiga” uppgifter yppades farhågor att det skulle skapa ett beroende i organisation. Saker skulle startats igång av praktikanter vilket efter att de lämnar inte kan fyllas av ordinär personal eller ideella. Därför är det nödvändigt med en klarhet omkring tidsram och vilka uppgifter och som kan göras. Just klarheten i kommunikationen mellan projektorganisationen och föreningarna fördes fram som viktigt av förening 1. Här var en erfarenhet att projektens olika delar inte får bli för utdragna över tid för att både föreningen och deltagarna ska känna att det fungerar ”besluten måste komma lite snabbare och saker måste hända snabbare för att varken dom som är arbetslösa eller dom som är med i projekten ska tappa sugen” (Förening 1, transkribering, s. 24). Förening 5, 6, 7 såg inte att de inom den närmsta framtiden skulle starta egna sociala projekt men var mottagliga för att delta i det som Skåneidrottens erbjuder. De har idag nära samarbete med skolor i sina närområden där de visar upp sina sporter. Förening 3 och 4 vill mer uttalat fokusera mer på att driva sociala projekt mot främst barn och unga och ser det som ett ansvar att utnyttja föreningens position för ett sådant syfte. Ytterligare visar intervjuerna att förening 1 och 2 är väldigt mottagliga för att delta i sociala projekt och även driva själva om det är möjligt. Samtliga föreningar såg sig redo att delta i Skåneidrottens projekt och inväntar nästa steg i processen från projektets sida.

DEN SAMMANSATTA KOMPLEXITETEN

Syftet med uppsatsen var att söka en vidgad förståelse för hur sju idrottsföreningar uppfattar hur den egna föreningsutvecklingen kan främjas och påverkas. Vilka är de maktresurser som informanterna anser påverka den egna organisationen?

Det sammanlagda intrycket av intervjuerna och som efter mycket genomgång blir slutsatsen är den maktresurs som verkar påverka en förenings handlingsutrymme mest är förmågan att tydligt kunna kommunicera med medlemmarna. Mer konkret bör mycket kraft läggas på att stärka de organisatoriska praktiker som syftar till att få medlemmar att förstå föreningens syfte och mål. Verksamheten behöver förankras bland många fler medlemmar men även i lokalsamhället. Det skulle stärka grunden för att tillhöra föreningen och om möjligt ge ringar på vattnet när det gäller främst medlemsrekrytering.

Modellen i *figur 2* vill belysa hur olika maktresurser dels påverkar varandra växelvis. Hur väl en förening arbetar och kommunicera med *medlemmarna* påverka i närmast alla andra delar av verksamheten. Medlemmarna placeras i mitten av modellen med utgående pilar vilka vill påvisa just detta likt som informanterna beskrivit situation.

Figur 2, översikt över hur olika maktresurser påverkar varandra.

Pilen (1) som går mellan *aktiva* och *ledare* vill synliggöra att inom den aktiva medlemsgruppen har föreningarna behov av rekrytera nya ledare (i åldrarna 16-29, men även yngre och äldre). Ledarna behövs för att kunna starta fler barn- och ungdomsgrupper. Pil (2) pekar på att föreningarna hoppas finna nya ledare på olika nivåer bland de föräldrar som har sina barn i föreningen. Om föreningarna inte lyckas att hålla upp medlemsantalet pekar pil (3) på att då försvinner lokaltider vilket i sin tur då ytterligare sätter stopp då det inte finns plats att driva verksamhet. Pil (4) mellan lokal och ekonomi vill lyfta upp det informanterna menade om medlemmar och lokaltider försvinner minskar ekonomiska intäkter genom medlemsavgifter. Det gäller således även möjligheter att ordna arrangemang som kan ge

intäkter. Sista delen i modellen är humankapital som föreningen har tillgång till. Det består de betalda eller obetalda ledare som finns och de kompetenser vilket pil (5) vill visa. Barn och ungdomsidrotten är också den grupp som är bidragsgiltiga. Utan bidrag haltar den ekonomi som ska betala för kanslipersonal. Det är möjligheten att kunna ha ett utvecklat kansli med anställd administrativ personal, pil (6) som ses som en viktig maktresurs. Det behövs för att kontinuerligt kunna arbeta med att stötta ideella och kommunicera föreningen mot både medlemmar (internt och externt) men även andra (externa) intressenter, kommun, företag och andra föreningar. Omfånget på de olika maktresurserna varierar mellan föreningarna men om volymen ökar inom något område behöver resterande områden följa med, något som verkade vara svårt för föreningarna att lyckas med. Därför anser jag att det mest centrala är att arbeta med själva medlemsgruppen innan andra delar utvidgas för mycket.

Teorier om organisation och maktresurser har hjälpt till att strukturera min förståelse och den komplexitet som råder inom en ideell organisation och tillika idrottsförening. Underfrågorna i frågeställningen har också varit nödvändiga för att ringa in de olika områdena.

AVSLUTANDE REFLEKTION

Många frågor och synpunkter har framkommit under arbetet med studien. En av det tydligaste är att även om ideella föreningar lever i en organisatoriskt utsatt miljö finns det relativt mycket som kan åstadkommas med enkla medel. Komplexiteten i att verka inom en ideell förening verkar skapa en vilja att hantera många frågor samtidigt. Att i vissa lägen ta in stöd utifrån och få perspektiv på verksamheten ter sig nödvändigt, inte bara inom idrottssektorn utan också våga söka stöd från andra akademiområden, branscher och föreningar.

Jag ser denna examensuppsats även lite som en förstudie till de framtida studier som hade varit intressanta att arbeta vidare med. Det hade varit intressant att gå än djupare in på hur olika grupperingar som kan urskönjas inom medlemsgruppen upplever tillhörigheten och tillgängligheten till föreningarnas olika verksamheter och styrningsorgan. För att få en levande förening behövs allas kraft, kompetenser och idéer och då behöver föreningen synliggöra hur den drivs och hur deltagande kan gå till.

LITTERATURLISTA

BÖCKER & ARTIKLAR

Ahrne, Göran (1991). Om sociologin och organisationsbegreppet. Sociologisk Forskning, Vol. 28, Nr 1, Makt, fringe benefits, regression, ss. 45-60.

Ahrne, Göran (1993). Delvis människa, delvis organisation. Sociologisk Forskning, Vol. 30, Nr 1, Väljare, flyttare, missbrukare. ss. 59-78.

Ahrne, Göran & Hedström, Peter (1999). *Inledning*. I Ahrne, Göran & Hedström, Peter (red.) (1999). Organisationer och samhälle: analytiska perspektiv. Lund: Studentlitteratur, ss. 5-11.

Alvesson, Mats (2003). Postmodernism och samhällsforskning. 1. uppl. Malmö: Liber ekonomi.

Amnå, Erik. (2009). *Scenöppning, scenvridning, scenförändring – En introduktion*. I Amnå, Erik (red.) (2005). I Civilsamhället: några forskningsfrågor. Stockholm: Riksbankens jubileumsfond i samarbete med Gidlund, ss. 9-36.

Bryman, Alan (2002). Samhällsvetenskapliga metoder. 1. uppl. Malmö: Liber ekonomi.

Cohen, Jean L. & Arato, Andrew (1995). Det civila samhället och den politiska teorin. Göteborg: Daidalos.

Cooley, Kate (2006). The institutional and technical structuring of nonprofit ventures: case study of a U. S hybrid organisation caught between two fields. International Journal of Voluntary and Nonprofit organizations, Vol 17, No 2 juni, ss. 143-161.

Denscombe, Martyn (2000). Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna. Lund: Studentlitteratur.

Gillham, Bill (2008). Forskningsintervjun: tekniker och genomförande. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Gubrium, Jaber F. & Holstein, James A. (1997). *The new language of qualitative method*. New York, N.Y.: Oxford University Press.

Jacobsson, Lundin, Katarina (2008) *Den svårfångade kvaliteten*. I Wästerfors, David & Sjöberg, Katarina (red.) (2008). Uppdrag: Forskning: konsten att genomföra kvalitativa studier. Malmö: Liber, ss. 162-181.

Johansson, Mairon (2011). *I dialogens namn: idén om en överenskommelse mellan regeringen och ideella organisationer*. Diss. Växjö: Linnéuniversitetet, 2011.

Korpi, Walter (1985). *Handling, resurser och makt: om kausala och finala förklaringsmodeller i maktanalys*. I: Sociologisk forskning, Vol. 1, ss. 59-88.

Lundin, Elin (2008) *Konsten att hitta en teori*. I Wästerfors, David & Sjöberg, Katarina (red.) (2008). Uppdrag: Forskning: konsten att genomföra kvalitativa studier. Malmö: Liber, ss. 85-112.

Lundström, Tommy & Wijkström, Filip (1995). *Defining the Nonprofit Sector: Sweden*. Working Papers of the Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project, no. 16. Baltimore: The Johns Hopkins Institute for Policy Studies.

Monzon, L & Chaves, R. (2008). *The European Social Economy: Concept and Dimensions of the Third sector*. *Annals of Public and Cooperative Economics* 79:3/4 2008, ss. 549–577.

Sjöberg, Katarina (2008) *Forskaren och fältet*. I Wästerfors, David & Sjöberg, Katarina (red.) (2008). Uppdrag: Forskning: konsten att genomföra kvalitativa studier. Malmö: Libers, ss. 15-39.

Trost, Jan (2005). *Kvalitativa intervjuer*. 3. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Trädgårdh, L (2010). *Rethinking the Nordic welfare state through a neo-Hegelian theory of state and civil society* *Journal of Political Ideologies*. Oct 2010, Vol. 15 Issue 3, p227-239.

Wibeck, Victoria (2010). *Fokusgrupper: om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod. 2.*, uppdaterade och utök. uppl. Lund: Studentlitteratur.

OFFENTLIGT TRYCK, RAPPORTER OCH UTREDNINGAR

Dnr IJ 2008/2110/ UF. Överenskommelse mellan regeringen, idéburna organisationer inom det sociala området och Sveriges Kommuner och Landsting. [Överenskommelsens kansli, omarbetad tryckt version oktober 2009]

Regeringens Skr. 2008/09:207. Överenskommelsen mellan regeringen, idéburna organisationer inom det sociala området och Sveriges Kommuner och Landsting.

Riksidrottsförbundet (2004) Idrotten i den ideella sektorn – en kunskapsöversikt. (Johan R Norberg) FoU-rapport 2004:6

Proposition. 2009/10:55. En politik för civila samhället.

INTERNETKÄLLOR

IEC Sportanalys – hemsida - 2010-03-09

<http://193.12.18.123/pace/sportsektorn-i-siffror> - [2012-05-18]

Malmö stad – aktivitetsbidrag

<http://www.malmo.se/Medborgare/Idrott--fritid/Foreningsliv/Ansoka-om-foreningsbidrag/Aktivitetsbidrag.html> - [2012-05-22]

Riksidrottsförbundet – Idrottens samhällsnytta – 2011-10-10

<http://www.rf.se/RF-tycker/Idrottens-samhallsnytta/> - [2012-05-19]

Riksidrottsförbundets hemsida

Pallin, Christer. (2007). Medlemmarnas olika status. [hemsida] (2007-11-22).

<http://www.rf.se/For-idrottsforeningar/J-STOD/Juridikspalten/2003/Medlemmar-med-olika-status/> - [2012-05-13]

Riksidrottsförbundets hemsida - LOK-stöd - 2012-05-21

<http://www.rf.se/Ekonomi--Bidrag/LOK-stod/> - [2012-05-22]

Skatteverket 2012 – idrottsförening

<http://www.skatteverket.se/foretagorganisationer/foreningarstiftelser/idrottsforeningar.4.6f9866931215a607a4f80009169.html> - [2012-05-17]

Skåneidrotten Hemsida

www.skaneidrotten.se - [2012-04-30]

Svenska ESF Rådet projektbank, 2012

<http://www.esf.se/sv/Projektbank/Behallare-for-projekt/Sydsverige/Ung-SportKraft/> - [2012-02-27]

Skåneidrotten hemsida – 2011-08-15

<http://www.rf.se/RFdistrikt/Skane/Nyheter1/NyheterfranSkaneidrotten/EU-stodtillsatsningenUngSportkraft/> - [2012-04-19]

BILAGOR

1 – INTERVJUGUIDE

		Övergripande disposition av Intervjutillfälle & Frågebatteri (ca tid max 1tim)	
		Inledning Linus Presenterar mig själv - (vilken skola, ämne, intresse för området föreningsliv)	
		Ger inledande information om regler och etiska åtaganden	
	A	Skåneidrotten kommer ta del av det färdiga materialet - vilket de vet sedan första kontakten togs.	
	B	Det är Linus som äger datamaterialet och det delges till Skåneidrotten i rapporten	
	C	Anonymitet ges genom att namn fingeras och klubb omnämns som fotbollsklubben alternativt klubb A, B,.. etc. informanten namnges genom Informanten 1, 2. 3 etc. eller möjligtvis med positionsnamn, ordföranden, kassören etc.	
		Frågor med följdfrågor - ytterligare följdfrågor kan ställas men mer av "hur då" karaktär för att förtydliga eller gå djupare in på ett ämne som informanten själv tagit upp.	
	Fråga		Fokus för frågan

	<p>Kan du berätta kort om din roll i föreningen</p> <p>1 - (ordförande, kassör, projektledare etc.)</p>	<p>Introduktion - respondent</p>
	<p>Hur har målsättning(ar) formulerats för föreningen?- vilka områden vill föreningen utveckla och utöka - var finns potentialen?</p> <p>2</p>	<p>Föreningen - handling (strategi) - intern/extern</p>
	<p>Vilka är föreningens viktigaste resurser idag?</p> <p>3 - definieras fritt av informanten!</p>	<p>Föreningen - handling (strategi) - intern</p>
	<p><i>Kopplat till den enkät som gick ut från Skåneidrotten:</i></p> <p>Kan du fördjupa vilka behov som kan se finns i er förening?</p> <p>4 - hur påverkar dessa föreningen idag?</p>	<p>Föreningen - Behov - intern</p>
	<p>Kan du ge ett exempel då behoven sätter stop för verksamheten?</p> <p>5</p>	<p>Föreningen - Behov - intern</p>
	<p>Hur arbetar ni idag med dessa områden? - eventuella svårigheter?</p> <p>- vilket område/fråga anses vara viktigast? - som definierades av informanten</p> <p><i>Områden att rikta fokus i följdfråga?</i></p> <p>6 - medlemmar - inter organisation - specifik kompetens som saknas</p>	<p>Föreningen - Handling - Behov - intern</p>

	<p>Hur fångar ni upp era medlemmars behov?</p> <p>7 - och vad har de uttryckt för behov i föreningen?</p>	<p>Föreningen - Behov - medlemmar - intern</p> <p>kommunikation</p>
	<p>Hur upplever ni från föreningens sida, kontakten med lokala intressenter?- respondenten kan först reflektera fritt. Kommer den inte på något specifikt exemplifiera med nedanstående punkter</p> <ul style="list-style-type: none"> - andra föreningar- företag - kommun - Skåneidrotten - befolkningen - är medlemsbasen från närområdet? <p><i>Lokala i detta sammanhang innefattar a) stadsdelen och b) staden</i></p> <p>8</p>	<p>Föreningen - omvärld - extern</p>
	<p>Vilka möjligheter finns för att utveckla kontakten med dessa intressenter?</p> <ul style="list-style-type: none"> - andra föreningar - företag - kommun - Skåneidrotten - befolkningen - är medlemsbasen från närområdet? <p>9</p>	<p>Föreningen - samverkan - extern</p>
	<p>Vilka erfarenheter har föreningen från att delta i tidigare projekt etc.?</p> <ul style="list-style-type: none"> - vilken typ av projekt? - erfarenhet av sociala och samhällsansvars projekt - positivt - negativt? <p>10</p>	<p>Föreningen - samverkan - extern</p>
	<p>Vad gjorde att ni var med i det/dessa projekt?</p> <p>11 - hur gick det?</p>	<p>Föreningen - omvärld - extern - behov/motiv</p>

	12	Vad var det som påverkade resultatet? - positivt - negativt?	Föreningen - samverkan - behov - extern
	13	Hur ser ni på era förutsättningar att driva en förändring i er förening? - den förändring de själva vill driva!	Föreningen - Handling - möjlighet
	14	Hur arbetar ni med era medlemmar utöver föreningens huvudaktiviteter? - Unga - unga vuxna <i>huvudaktivitet är att utöva den sport man driver förening för</i>	Föreningen - medlemmar - intern
	15	Skulle du vilja lägga till något som jag inte frågat eller som du själv funderat på under intervjun?	Informantens reflektion

2 – KATTEN PÅ RÅTTAN RAMSAN

Det var en gång en pojke, som inte ville gå till skolan.

Då gick hans mamma till riset och sa:

Snälla ris, slå pojken, för han vill inte gå till skolan.

Nej, sa riset.

Då gick mamma till elden och sa:

Snälla eld, bränn riset, för riset vill inte slå pojken och pojken vill inte gå till skolan.

Nej, sa elden.

Då gick mamma till vattnet och sa:

Snälla vatten, släck elden. För elden vill inte bränna riset och riset vill inte slå pojken, och pojken vill inte gå till skolan.

Nej, sa vattnet.

Då gick mamma till oxen och sa:

Snälla oxe, drick upp vattnet. För vattnet vill inte släcka elden och elden vill inte bränna riset och riset vill inte slå pojken och pojken vill inte gå till skolan.

Nej, sa oxen.

Då gick mamman till slaktarn och sa:

Snälla slaktare, slakta oxen. För oxen vill inte dricka vattnet och vattnet vill inte släcka elden och elden vill inte bränna riset och riset vill inte slå pojken och pojken vill inte gå till skolan.

Nej, sa slaktarn.

Då gick mamma till repet och sa:

Snälla rep, bind slaktaren. För slaktarn vill inte slakta oxen och oxen vill inte dricka vattnet och vattnet vill inte släcka elden och elden vill inte bränna riset och riset vill inte slå pojken och pojken vill inte gå till skolan.

Nej, sa repet.

Då gick mamman till råttan och sa:

Snälla råtta, gnag av repet. För repet vill inte binda slaktarn och slaktarn vill inte slakta oxen och oxen vill inte dricka vattnet och vattnet vill inte släcka elden och elden vill inte bränna riset och riset vill inte slå pojken och pojken vill inte gå till skolan.

Nej, sa råttan.

Då gick mamma till katten och sa:

Snälla katt, ät upp råttan. För råttan vill inte gnaga av repet och repet vill inte binda slaktarn och slaktarn vill inte slakta oxen och oxen vill inte dricka vattnet och vattnet vill inte släcka elden och elden vill inte bränna riset och riset vill inte slå pojken och pojken vill inte gå till skolan.

JAJAJA sa katten.

Och katten på råttan och råttan på repet och repet på slaktarn och slaktarn på oxen och oxen på vattnet och vattnet på elden och elden på riset och riset på pojken och pojken till skolan!